

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

364 ק"מ 098 פניחס תשס"ח ח' אלול 364

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: חידוש עצום בענין רבי יהושע בן קרחה

בנה של אשת טורנוסרופוס ולכן נקרא "בן קרחה" ולא "בן רבי עקיבא", להורות שביאתו לעולם באה על ידי אביו הקרחה, שהתגבר על תאוותו ולא נגרר אחר התאוה הנרמזת בשיער האדם. ורק מחת כן יכול היה להמשיך את נשמה גדולה של רבי יהושע לעולם (ואם טעית ה' הטוב יכפר בעדי).

שנינו בנדרים (ח). "אמר רב גידל אמר רב: מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך" והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא? אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה".

וכן פסק השו"ע בהלכות נדרים (יו"ד סימן ר"ג סעיף ו'): האומר: אשנה פרק זה, וירא שמא יתירשל בדבר, שרי ליה למנדר לזרוזי נפשיה. וכן אם ירא שיתקפו יצרו ויעבור על איזו מצוה ממצות לא תעשה, או יתירשל מקיום מצות עשה, מצוה לישבע ולנדור כדי לזרז עצמו. עכ"ל.

ונחלקו הראשונים בהא "דנשבעין לקיים את המצוה לזרוזי נפשיה", דדעת הר"ן (שם ד"ה והלוא) ובעל המאור בשבועות (יב: מדפי הר"ף) והרשב"א שם ורבינו בחיי (פר' ויצא כ"ח כ') דאף דליכא קרבן דשבועות ביטוי כיון דאינו בלהרע או להיטיב, מ"מ איכא לאו דבל יחל בנשבע לקיים את המצוה ועבר על השבועה.

אולם בגליון הש"ס (נדרים שם) מציין לדברי הרמב"ן על התורה (פרשת מטות ל', ג') שכתב דאם נשבע לקיים את המצוה אין חלות שבועה, ואם יעבור ולא יקיים אינו מתחייב משום השבועה לא קרבן ולא מלקות, דאין שבועה חלה על שבועה, אלא דשרי ליה לזרוזי נפשיה דכתיב "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך". עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן במלחמות (שבועות דף יג: מדפי הר"ף) וז"ל: ואילו בשבועות אינו כן, שאפילו לקיים מצות עשה אינו חלות לא לקרבן ולא למלקות, ד"לא יחל דברו" כתיב וחפצי שמים אינו בכלל וכו'. שלא כדברי בעל המאור ולא אמרו נשבעין לקיים את המצוה, אלא לומר דלא מיקרי מוציא שם שמים לבטלה. עכ"ל.

ובקצות החושן (סי' ע"ג סק"ה) הקשה על שיטת הרמב"ן, דאי אין קרבן ולא לאו במאי קא מזרז האי נשבע נפשיה, הא אם יעבור על השבועה ליכא קרבן וליכא בל יחל ומאי קאמר רב גידל דשרי לזרוזי נפשיה? וכתב הקצוה"ח, דאעפ"י שאין לאו דבל יחל מ"מ איסורא מיהא איכא בעובר על השבועה, יעו"ש.

ובאפיקי ים (חלק א' סימן ל"ו) הקשה על דבריו, מנלן איסור זה הרי בל יחל ליכא וא"כ איזה איסור יש אם עבר על שבועתו.

ונראה לומר, נאמר: "נעשה אדם בצלמנו", והנה "צלמנו" ראשי תיבות: "נשבעתי ואקיימה לעשות משפט צדקך", ומאמר זה נאמר למלאכים, וזו כוונת הגמרא שכאשר רוצה האדם לקיים מצוה כלשהי, עומדים מלאכים רעים בשמים ומעכבים בעדו, אולם על ידי השבועה אף שאין בה תועלת כלפי עצמו, אולם יש בה תועלת להכניע את אותם מלאכים ולעכב בעדם, ועל ידי זה מזרז את עצמו וזכה לקיים את המצוה בשלימות.

כתב בספר עמק המלך (דף מ ע"ב) הובא בספר סדר הדורות (ערך רבי עקיבא) וכן כתב הרמ"ע מפאנו בספרו גלגולי נשמות (אות ל' סימן ע"ו) שזמרי בן סלוא חזר בגלגול של רבי עקיבא ואילו אשת טורנוסרופוס שהתחתנה עם רבי עקיבא היתה גלגולה של כזבי בת צור.

חכמינו ז"ל מספרים לנו בגמרא (נדרים נ:) שרבי עקיבא זכה בעושר מאשתו של טורנוסרופוס הרשע. ופירשו רש"י ותוספות שם, שהיה רבי עקיבא מקפחו לטורנוסרופוס הרשע בפני קיסר ומקנתרו בדברים. פעם אחת בא לביתו סר וזעף, אמרה לו אשתו: מפני מה פניך זועפים? אמר לה: מפני רבי עקיבא שמקנטר אותי בכל יום בדברים. אמרה לו: אלהיהם של אלו שונא זימה הוא תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה. נתן לה רשות ונתקשטה והלכה לה אצל רבי עקיבא, כשראה רבי עקיבא אותה רק שחק ובכה, (רקק צחק ובכה). אמרה לו: מה איננו הנך תלת מילין? (מה הם שלושת הדברים הללו). אמר לה: שנים אפרש שלישי לא אפרש, רקקתי על שבאת מטיפה סרוחה, בכיתי על האי שופרא דבלי בארעא והוא שחק שצפה ברוח הקודש שעתידה להתגייר ולהנשא לו, ולא רצה להודיעה. אמרה לו: כלום יש תשובה אמר לה הן הלכה ונתגיירה ונשאת לו לרבי עקיבא והכניסה לו ממון הרבה.

ונראה לפרש, הגמרא בסנהדרין (פב.) אומרת: תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה, אמר לו: בן עמרם זו אסורה או מותרת ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התיירה לך. ע"כ. ויש להבין מדוע תפסה בבלוריתה היינו בשערה?

ונראה לומר, כי "שער באשה ערוה", היינו השער מסמל את התאוה, והנה הסיבה שזמרי בן סלוא בא על כזבי בת צור, כיון שראה שטמון בה נשמה גדולה, ורק הוא יכול להביאה לעולם. ולכן רצה על ידי ביאתו להביא את אותה נשמה לעולם. ובאמת יכול היה אולם כיון שעשה זאת על ידי תאוה ובעבירה, נכשל ולא זכה להמשיך את אותה נשמה. והחסרון היה בזה ש"תפסה בבלוריתה", היינו בשערה שעשה זו מתוך תאוה ועבירה.

אולם רבי עקיבא קיבל את הכינוי קרח – ללא שיער, כמבואר בבכורות (נח:). בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה. ופירש רש"י: היינו רבי עקיבא, והא דגרסינן בכוליה הש"ס רבי יהושע בן קרחה היינו בן של רבי עקיבא כדגרסינן התם (שבועות דף ו) אמר לו ר' יהושע בנו של רבי עקיבא לרבי עקיבא. עכ"ל.

והיינו רבי עקיבא זכה לקבל את התואר "קרח", המסמל שהתגבר על תאוותו והיה לו נסיון קשה עם אשת טורנוסרופוס שניסתה להכשילו, והתגבר על כך. ובסופו נשאה בהיתר, ועל ידי זה זכה להוציא ממנה את אותה נשמה גדולה שהיתה טמונה בה, ואולי אפשר לומר כי רבי יהושע בן קרחה הוא